

G.H.

Manzan. Takt. 1900

BEHARRAREN OSTIKOA.

- ANTES - Arotze - 60 urte - xoroa
 - GANIX - Arotz - mutila - 60 urte. Maingu eta begibakarra
 - LUTTU - 40 urte - Herriko mutua. Ergela
 - ARANTZA - Arotzaren aleba. 18 urte. Neska ederra
 - PELLO - Herriko mozkorra. 40 urte
 - LAYI - 8 urtetako neskatila pollit bat
 - LACTIN - 45 urte. Trätulari maltzurra
 - KONTXESI - Jaun erretoraren gelaria. 50 urte
 - ALTA IOANES - 50 urte. Gizon ederra
 - ALTA UNAI - 25 urte. Eskualerriko haur eder bat
 - LUTTIKO - Mutil konkorra
 - ZORROILLO - Tripa handia. 50 urte
 - PIERRES - Baserriar etxeko-seme ederra. 29 urte.
 - DOLINIKI - Pierres-en ama. 50 urte.
- Musikari, ots-egile eta bertze.
Erri-usaina.

--:--:--:--:--

LEHEN ZATI

Lehen agerraldie.

Herriko bateko arotzegi zahar bat. Aren barnean gare. Buruz buruko atetik, mendiak ageri. Ezkerreko leihotik, herriko. Eskuineko atetik, barretzerat gaki.

Abere merkatu eguna. Kanpotik heldu marruma, irrintzin, soinu, bertso-kantu eta bertze, merkatu-eroa ekarki. Barneko burnisoinuak, aldiz arotzegi-eroa.

Oialak idekitzean, nagusi-mutilak, tenka ta tanka, lanean ageriko. Leio sintonizetik gizon bat iraganen, behorra sokatik ekarki. Beste mutiko bat zerriarekin heldu. Gero ere, nohiz nahi, ageri bitez kanpoan trätulari ta kampañerrek harat-hunat ibilki.

- GANIX - Ze tenore dugu, nausia ?
- ANTES - Iduzkiak erraiten digunez, eguerdi urbil.
- GANIX - Ahantxa eguerdi ! Merkatu-eguna ! Plaza guzia behi eta idiz be-tes : Horra ! Eta gu hemen, lanik gabe, burnieri alfarnetan joko. Behereko erotz zirtzil ori hanez itoa duzu egun ere. Eta guri, aldiz, asto zahar bat ere ez urbiltzen.
- ANTES - Bai ! Trankilago gaituk hola !
- GANIX - Trankilago, e ? A ze nausia !
- ANTES - Mutila nolako, nausia holako.
- GANIX - Amen.
- ANTES - Zu hor eta ninemen.
- GANIX - Zaude ixilik gizona, zaude ixilik, zure ditxo eta bertso eta er-
ren zaharrekin. Utzi hoiak bere gisa, Matusalen-entzat. Jautsi
zaite hodoietarak, gizona. Eta lotu zaite lanari. Mixeriak janen
bai gaitu bertzela. Heriotuko bai naiz ni etxe huntan, heriotuko.
Lehen xoro bat izaki etxean eta orai laguna behar ?
- ANTES - Xoratu adi muttikoa, xoratu adi. Ni trankil bizi neuk hola. Eta
ez hi bezala : beti zakurraren buztanari lotua. Munduan, xoroak
bizi zaizkit nahi bezala. Bertze denak... shal bezala.
- GANIX - Zainak ere hasiak zaizkit neri nautsitzan eta.... (Leihotik oiuka)
Segi ! Segi ! Zerteko hemen gelditu ?
- ANTES - To ! Hasia da leihotik predikatzen. A ze mutila !
- GANIX - Segi antzina ! Segi ! Ez emen geldi ! Guk ez bai dakigu ferratzer
Guk emanikako farrak laister galtzen bai dire bidean ! Segi sint-
zina ! Segi antzina ! Joan behereko erotzarenengana ! Harek eginen
lan obea ! Ze ba ! Urrezko ferrek emaiten bai ditu harek ! Eta ur-
rik ! Joan ! Joan ! Urde zikinak !
- ANTES - (Atetik oiuka) Agur Petten, lagun zaharre ! Herketurak etorria
hi ere ? Ontsa duk ! Egik tratu ! Baina kasu gero ! Kasu uriarri !
Iduzki-aize zakar hunez ekarriko bai du bere !
- GANIX - To ! Hasia duk ori bere aizeekin...
- ANTES - Hodoi beltz hoek ez bai dire lo !
- GANIX - (Bere baitan) Aga, ago, hodoiari beha. A ze nausia !

- 2 -
- ANTTES - (Berneret sartuz) Kasi eiz hi, marmarke ? Arnoaren beror nah. ego duklik orai ere, sutegia baino.
- GANIX - Paso.
- ANTTES - Gozen... Meingu, begibakar, bizkarre okertua, deusetako inarrrik ez. Indarrrik ez, eta mutil !
- GANIX - Sosik ez, eta neusi !
- ANTTES - Paso. Baina kasu gero, ni ere kasiko bai naiz Borda-goka.
- GANIX - Borda-goka ? Nun dituzu erregeak ? Zaldi tzar bat ba genu....
- ANTTES - Etorriko da, etorriko.
- GANIX - Noiz etorriko ? Ez ditake goizegi. Egun markatu-eguna. Bazkal tzeko tenorea laister.... bazkaltzen dutenentzat. Eta gu emen lanean kasi gabe hoino, asto zehar bat jinen zaunkun esperantzen.
- ANTTES - Ze bakea !
- GANIX - Ze gibela! Neregatik.... badao. Ni zahartua baino miseria. Baina gure alabaren goseak ere ez zaitu igi-araziko, gizona ? (Atetik beha) Eta hunat ez fixik heldu : ez idik, ez behorrik, ez astorik...
- Haurrak - (Atetik) Merkatu eta sosik ez ! Lanik ez ! Lanik ez ! Hu ! Hu ! Hu !
- GANIX - Hoek ere ferratuko nituzke ba nik, gustuan; eta hurrik.
- ANTTES - Beinan errak " Borda-xuri" -ko idiak ez zizkiten egun ferratzeret ekanri behar ?
- GANIX - "Borda-xuri" -ko idiak guk hemen ferratu ?
- ANTTES - Zer duk ba ?
- GANIX - Zer duden ? Zango bat heutsia janeko, eta bertzea ere amor ematen kasia. "Borda-xuri" -ko idiak medarriketu oiek guk hemen ferratu ? Ez ! ez diotet hoieri zangoa entsiko. Ez eta ordarretarik atxikiko. Ez ba lire idi jokari, ostikari, barne usteleko ebere zital gaiztoak, ez lituzteke Sara-tik hunat ferratzerat igorriko. Idi gorriak, begi oker hua segurik. Haren barnea ! Urbil orduko.... zanpa ! Eta ez bai naiz ni, sorginek bezala idean ibiltzeko sortua. Aituzu ?
- ANTTES - Gizona, berrogoi urte hauetan ferratzen ibilia nauk ni ere. Eta huna : hemen nuk oso osorik.
- GANIX - Ze ba ! Zu arotze izaki. Eta ni arotz-mutila.
- ANTTES - Gizona ! Hire lan izigarriak saristatzeko, behariko diat hipretzat galdetu urreko medalla handi bat !
- GANIX - Ez duzu galdetu beharrik. Galdetu gabe ere, artzen bai ditut. Huna batto hemen, begi kokoen, ederra. Orai hogoi urte artua. Oroitzen ze, "Barraldia" -ko bea xuri-beltz horek adarraren puntan nola ekarri zuten orhoigarria ? Ekarri ez, ereman. Arek ustu bai zeutan begia.
- ANTTES - B. hatzak pttat hedoi hoiak zertan diren...
- GANIX - (Zangoa eskuetan artuz) Eta hau ere emen da. " Zubiondo" -ko asto zital hua ! Iduri zuen sengeruño bat, prestu-prestua ! Aren begi goxoak ! Aren buru apala ! Bertze hainitzek bezala haren ere : saingusk bizkarreen eta kolkoan infernuko debrua.
- ANTTES - Gizona ! Os Sara-rat, os Senpere-rat, os Askain-arat... Han ere beditut arotz-mutilak. Zenbat dituk ezagutu, ki bezala, alde guzietarik xestu ta urretuak ?
- GANIX - Ze, be ! Sara-ta, Senpere-ta, Askain aldeko behor eta idi maltzur hoek ez bai dituzte bertako arotzek hartu nahi izaten. Norat ereman eta, guregand ekarri. Eta guk hartu behar, bizi beharrez. Zu hedoiari bea burua galdu zuen ez geroztik, ausarkiago ibilki bai da goser gure etxean lena baino. Denek bai dakite, denek : hemen ferratuko idiek atera orduko artua dutela zure mutilaren eitea. (Meingu ibilki).
- ANTTES - Paso, nik oai ere.
- GANIX - Gozen.
- ANTTES - Baina... zertako ago ba berrogoi urte hauetan hemen, gure etxean
- GANIX - Zertako ? Lege zaharreko mutil ergel hoetako batto ni nausulako. Ergela bai. Etxeari ta etxekeori, nausia bere baino lotuagoa. Eta ez dakit nik : alergundu zinenez geroztik, sartu zitzaidan zure haur gaixo hori errainetara. Etxe bakotxak ere izaten du bere usaina. Eta nik usain berriari beldur. Hala naiz gelditu hemen mutil. Mutil eta mutil zehar.
- ANTTES - Ze prediku ederra ! Per omnia secula seculorum !
- GANIX - Zer den burua galtzea !

II ^{gaur} Agerraldia

Lehengoa eta Muttu. Gero Arantza.

- MUTTU - (Sar-eta, eginen ditu oiuku zonbaat)
- ANTES - Hemen aiz luttu ?
- MUTTU - (Oiuka)
- GANIX - Bai, bai... Ago ixilik, ago ixilik.
- MUTTU - (Keinuka : Gaitze berriak dituzela)
- GANIX - Nun erosi dituk ? Merkatuan ? Norik eman hiri sosa ?
- MUTTU - (Oiuka)
- GANIX - ~~San~~ erretorak ? Ontse duk, ontsa. Mutiko pullita ^{guz}. Tira. ~~Har~~ zak ogi puska hau. Joan ~~kontu~~ orai. Utzi gaitzak leneen.
- MUTTU - (Oiu eta espantuka)
- GANIX - Zer, diok ? Lenik gabe gaitukala ? Hartarat etorri aiz hi, gu ~~lehen~~ arazteret ? Oa hemendik fite. Bertzela....
- Heur batek - (Leihotik) Hemen zegok, hemen zegok !
- Heur guziak - (Batean) Muttua! Muttua! Erreken mihia geldua ! luttua!
- Muttua !
- MUTTU - (Leihotik haurneri oiuka)
- GANIX - Ez zek odol gaixtorik egin, gizona. Gorrituko dizkiat nik, noiz-
paiten, hoen ipurdiak.
- MUTTU - (Aterako ditu sarpatil goxoak eta xixtu bat)
- GANIX - Norentzat dituk hoek erosi ?
- ANTES - Xixtua nerretzat, xixtua nerretzat !
- GANIX - Zertako behar duzu zuk hori ?
- ANTES - Hedoiak geldi-arazteko. Holaxet : tuuuuuuu.....!
- GANIX - Ze burua !
- ANTES - Bertzela, joko bai dute hoek elgar, gain hartan.
- GANIX - (Muttu-ri) Jan bixkotxak, jan.
- MUTTU - (Buruarekin ez-etz)
- GANIX - Norentzat dituk ba ?
- MUTTU - (Beratze alderat behatzen)
- GANIX - Arantza-renzat ?
- MUTTU - (Buruarekin baiets)
- ANTES - (Atetik hedoiari beha) Tuuuuu..... Tuuuuu.....!
- GANIX - (Muttuari) Utzak gure Arantza bakean. Eman neri goxo hoek. Nero-
nek emanen Arantza-ri, hire izenean. (Muttu baratze aldera
abiatzen) Norat oa ? Ago hemen ! Eta berritz ere atematen ba
kaut nik Arantza-ren ondolik, ikusiko duk. Badik harek baratzean
nahiko lan, hire beha egon gabe. Entzun duk! Oa. Ogia jenen duk
bidean. Aitu duk? Oa !
- MUTTU - (Lotuko da oiuka)
- ANTES - (Leihotik hedoiari) Tuuuuuuu..... Tuuuuuuu. Hi geldi ! Hi sintzi-
na ! Tuuuuuuu.....!
- ARANTZA - (Baratzetik heldu, sintzurra dilindan) Hemen zare luttu ? Ze
berri merkatu hartan ? Gaitze berriak dituzula ? Ze gizon pullita!
Goxoak ere bai ? Norentzat dituzu ? Nerretzat ? Milesker gaixoa,
milesker ! Nola ? Zer ? Muxu behar duzula ? Ez gizona, ez, egun
ez da Berako ! Andre-Maritzen emanen dautzut potta ? Zer erraiten ?
Andre-Mariak urrun direla ?
- GANIX - Oa hemendik ! Nazketzen hesia nauk eta.
- ARANTZA - Etzezula hola igorri, Ganix !
- GANIX - Ongi bai dekit nik honen berri. Oa !
- Heurrek - Muttua ! Muttua !
- MUTTU - (Haurren ondolik oiuka geki)
- ARANTZA - (Atetik) Agur luttu ! Milesker !!
- ANTES - Hedoi hoek ez gelditzen ! Ez eta iduzkie ! Izarrek ere ez ! Omen!
Omen!!! Eta hoek elgar jotzen ba dute ? Akebo gero ! Beharrik
nago ni hemen gain hortan entolatzeko pittat "zirkulazionea"!

III ^{gaur} Agerraldia

- ARANTZA - Jaingo maitea ! (Jartzen de)
- GANIX - Ze-uzu ?
- ARANTZA - Izerdia ! Iduzkiak berotzen ba du gure baratze hortan
- GANIX - Zeto hunt. Freskatuko zare hemen, burniari joko sutegi ondoan.
- ARANTZA - Aintzurra nun duzute, aite ?
- ANTES - Aintzurra ?
- ARANTZA - Lurra prest dut. Lusegerra egiten (asiko ba nindako segidan ?

- ANTES - Lusagarre egiten ? Kasu! Kasu ! Leinu gorriska, ipurtarin hoek ez bai dire barnea utsik heldu. Agian bai... bearbe ez... Kasu beti.
- ARANTZA - Bainen Aita, zure errana egiteagatik baratzea ere mortua bezelaxe dugu : porruak egiteko elurra heldu dela, babek landatzeko basusari beldur, batean galarne dela eta bertzean idortea.... zeto baratzeraino,aita. Deusik ez da. Bizpahiru aze elgarri begira. Bertzerik ez.
- ANTES - Ni baratzerat egun ? Ez,ez,ez,ez... Astoaren beharri koloreko lainu apal hoek Barrun gibelatik ageri direla, etxe barnerat, etxe barnerat zalu. Hoek ekar dezakete harrira ere.
- GANIX - Hedoi osoa buru gainean hartuko ba^{lu} !
- ARANTZA - Zer egin behar dut Ganix ?
- GANIX - Lot zaita, gaixoa, lot zaita. Goseak hilen bai gaitu beartzela. Zaku hortan duzu lusagar azia. Emanen dautzut nik, sarri, esku-golpe bat. Erakdeak jin beharrek omen, sarri hiltutzean, gurutzea ta ezkilaren keka. Hoino akabatu gabe ditut. Bainen.... (Ganix-ek ematen Arantzari zakua bizkarretik dilindan) errazu Arantza : "Eguzkitza"-ko Merixen-en eztsietara komidatua omen zere zu ere. Ez didazue orai ere zuek neri deusik erran,baina nik usaina artu. Noliz dituzute esposak ?
- ARANTZA - Heldu den larumbatean
- GANIX - Geki ze ?
- ARANTZA - Ba pentsa !
- GANIX - Ze-uzu ba ?
- ARANTZA - Gogorik ez
- GANIX - Gogorik ez ez edo..... soinekorik ez ?
- ARANTZA - Zeude ixilik gizona, zeude ixilik, zozokeririkherran gabe
- GANIX - Zo-zo-ke-ria ? Etxe barneko berriak, jekin ez baina, usain du egiten nik, usaindu. Nor dautzue espos-legun emana ? Piarres naski ?
- ARANTZA - Omen !
- GANIX - To, hua legun eta zuk gogorik^{ez} ?
- ARANTZA - Bai Zertako Pierres-ekin ibili ? Hua etxe oneko semea duzu. Haren burusoak etxe-jabeak. Barrukian badiztuztele...., zenbat erran dute ? hogoi buru edo...
- GANIX - Te bon... Pierres-en burusoak barrukian ukanen dituzte beharba, beharba!, hogoi buru. Bainen sudurrian bi zilo heiek ere gure gisa : sortzean jin eta hiltzean gen. Mutikoak maite ba zaitu.. Ez deit nik....
- ARANTZA - Ete bon. Harek deitzi ditzala Amasei behiak. Badu nahino lan. Zuk eltzekeria arrimatuko dizu. Ezkontza ? Bizitzaren berritze-ko egina dizu Goiko Harek. Eta ofizio hortako ez duzu ez eskola eta sosaren beharrik. Bizitzaren berritzaileak begoz gazte, eder eta garbi. Gazte ? Neretako haurra zere zu beti. Altzuan jarraita, ttuttua,nezu eskutik Amasei aldiz hartua. Oritzen ze, nausia ? Hunek bizpahiru ilabete.... zu alargundu berrie...
- ANTES - Urte hortan egin zituen urialde izigarri heietez ari ze ?
- GANIX - Ze urialde ta ze debru ! Lenho medarikatua hoek utzi itzazu, gizona, bere gisa. Erhotuko bai gaitzua Xerrotik, erhotuko ! (Arantza-ri gorxoki) Zuk ama galdu berrie-ta, ez nahi ttuttua artu nere eskutik. Ze lenak ! Egun batez etorri zitzauten bururat : To! Ete nik, humen ama zenaren puska emenen ba nitu soinean ? Haren mottua buruan ezarri-eta, harek ibiltzen zuen puska zahar batekin ezteni nuen gorputza. Geroztik ? Ze Ele, zafle ecaten zenuela esnea, amaren altzuan zinelakoan naski.
- ARANTZA - Ganix, ze gauza pullita !
- GANIX - Pullita ? Zu bai orduan pullita. #6ai ederra omen zere. Ez dekit nik. Nor berak altxatutako haurra, haur duzu beti. Bainen ur-biltzen zeikizun mutiko gaztien begietan irakurten dut nik zure edertasunaren berri. Eta hirugarren hua, hua bai, hua, utzi nere kontu : eskualde huntako iturrietan ez bai da gure haurra baino iturri garbiegorik. Nik gure erreiten. Lege zaharreko mutil eta heskatoen usai zeherra : gure nausia, gure etxea, gure haurrak.... Papereten ez baino....
- ANTES - Zer duk orai ere predikua ? (Kantuz) Dominus vobis-cum..
- ARANTZA - Tife,tira, geki naiz ni lanera, zuek elgarri mokoko lotu baino lehen.

GANIX - Elgarri mokoka ? hartako ere behar bai da umorea ! Bainen entzun ongi, Arantza : Ni bizi baneiz, izanen duzu zuk ere eztaieteko soineko berria. Ze ba !

IV - Agerraldia

Antes, Ganix eta Pello. Gero Mayi.

Pello - Nor ari da hemen meza ematen ? Hemen ere apezak nausi ? Gure denboren etzen hola korrik. Elize barnean egoiten ziren apezak lehen. Eliza-bidetik urrunsko, mozkorrek ez zuten apezekin tops egiteko irriskurik izaten. Hala mozkorra trankilago bizi. Eta apezak ere bai. Elgarren errespetuan. Bainen orai ? Orai ezpaite gehiago errespeturik. Ez mozkorrek apezarentzat, ez apezak mozkorarentzat....

Gora beti merkatua !
Sosa duenak tratua !
Egarri denak artoa !
Bakotzak bere gustoa !
Gora mundua !!

Ori Antes arotza ! Le Haréchal Antes !! Nola dise lanho hock, gizona ?

ANTES - HUUUUUU...! Orai ere ^{ikun} ^{ikun} ^{ikun} ^{ikun} ^{ikun} ^{ikun}....

GANIX - Lanhoak ? Beti izanen dituk ^{ikun} ^{ikun} ^{ikun} ! Ez bai ditek, gaixak, ura baizik tripan !

ANTES - Ze behar duen Pello ?

PELLO - B-kes

GANIX - Eda ~~z~~zak xorta bat.

PELLO - Neurien ! Ni neurien beti ! Neurien ! (Edanez) Herriko Erretora..

herriko suzapeza.... herriko midikua.... herriko mozkorra...
lau gizon gutuk herrian eta... ezin elgar aditu ! Nik erraiten dudana : bizi gaiten bakean ! Bai zera ! Erretorak suzapeza begitaratean izaki, suzapezak midikua ezin ikasia, midikuek mozkorran-angetik zernahi errenka... lau gizon izan herrian eta ezin bakean bizi. Ni ez bai nauk mozkor bat. Ni nauk herriko mozkorra ! Eta hori zer duk ? Ofizio bat. Nik, aita zenarengandik ikasia. Harek ere, berrogoi ta kamar urte egin zizkit hementxe herri huntan, mozkor plazatus. Eta nik orai heri segida hartu. Gure aita zenaren enterramendua gogoan duk, Ganix ?

GANIX - Hemen ez da bertze hola korrik ezagutu, Pello

PELLO - Ni ere, esperantza hortan bizi nauk ba

GANIX - Tira, gizona, bertze xortaño bat....

PELLO - Ez, ez, ez ! Mozkor betek odanen dik; eman-ahala, ^{zernahi} ^{zernahi}. Herriko mozkorra... ez duk gauza bera.

GANIX - Herrian denek errespetatzen hute, Pello. Hurrek ere.

PELLO - Nik ere denak errespetatzen bai dizkiat.

ANTES - Pello ! Athor huna (Lxilik) Gorde zak hau hiretaño. Bi gizon dizkiagu herrian : hi eta ni. Bertze guziak gixonek dituk, gixonek.

MAYI - (Aitetik) Jainkosk arraselde on ! Ari zaizte harrasken ?

PELLO - (Ate barnetik) Pasé, macam, pasé ! Lé fam abor ! Pasé palenté ! Eskibus mi ! Orreboir memasel ! Gora mundua !! (Eta geki da)

V - Agerraldia

Antes, Ganix eta Mayi

ANTES - (Lavi-ri) Ze behar zinuon, gaixoa ?

MAYI - Etzako aizkorekin igorria ninduten ~~xorrozt~~arazteko

ANTES - Zerri ba hortzet. Eta egon. ^zaiater egina dugu zure lana. (Ca nix-i) Xorroztu zok hau. Edo...shatzia duk xorroztan ?

MAYI - Bai, bai. Ez naiz presatua. Etzako lanak eginak bai ditut.

ANTES - (Kutze zehar batetik, aterako da uso bat bizirik egur puska bati lotu)

GANIX - Eta ? Zuen etxo pullit hua, umore olean duzute beti ?

MAYI - Gure ^zaiater ? Bai, bai. Sekulen beino azkarrago dugu. Apetitu ona eta inderrak hobeak. Egun ere, berrerriondoko izigarria emana dau jaiki orduko.

GANIX - Obe hola, obe.

MAYI - Arentzat bai obe. Inderrak pittat ttipituko ba litzizkioke, ahagatik, ez nuke nik nigar eginen. Haren esku gogorran aldean

zer da pilotariarena ? HUUUUU! Ete nik abentzia ! : Anttes !
Amatxiren partez, heldu den ortzegunean merkaturat jitekoe bai da
ze denbora eginen dion grizoa ?

- ANTES - HUUUUUUU!
- GANIX - (Suten) Beina, beina, beina.... Ze denbora ?
- ANTES - Ze denbora, bai, ze denbora! Anttes amotzaren fama zebaltzen asia
bai da? Oraino Anttes ez bai duk lehengo gaixo ferratzaile zogo
huc ! Izpiritua asia bai zaio xorroxten. Ete jendae ohartu.
Ortzeguneko erren duzu ? HUUUUUU...! Aize-lego hunek bustans
urien sartur bai du !
- GANIX - (Suten) Zuen amatxiri, hunc zer erranen diozun : guri denbora
gela^garzetzen ibiltzea baino, hobe lukela etxeko idiek hunat ferrat-
zerat igorri.

- ANTES - Nagusiak behar luke manatu hemen ere.
- GANIX - Bai. Ete debruak manatzen. Debruak bai, debru gorri ad rdunak !
Infernu bai de hau, infernu ! Hala bizi ? Etxe maderikatu hun-
ten ? Bizi ! Hau de bizitzea ? Egón! egón! Baister aspertuko bai
naiz ni ere ! Ete egun batez, hemengo usaina nazkatirik, arrun-
du behar ba nintzeizuke, ez gero nire ondotik arrasteka te oiuke
etorri. Utzi ni bakarrik, bide-legiko xokaren batean leheregín
behar banu ere !

- ANTES - (Mayi-ri) Ikusten ? Hobeko predikari pullitek ditugu guk etxean.
Credo in unum Deum ! (Usor hartu-eta Mayi-kin delarik pulliki
guki beritze elderat :) París-eko berriak, haurra, Paristarreri
behar zaizkie galdetu. Et hedoien berriak ere gauza bera : he-
doieten bizi direneri. Zato, zato. Beratzean badut, eritzaren
puntan, xola ttipino bat emane. Handik mintzetuko zaiku hau.
Gaskoinak bezala dituzu hauek, haurra. Ekgerrekin mintzetuko
zaizkizu aixe, eta guk ez konprenitzen ! Zato, zato. Gozen
beratzerat, gozen. (Guki dire)

^{ganen}
VI - Agerraldia

^{illun}
Ganix ^{illun} eta goibel, zintzurra zorrozten asiko. Ezkerre-
ko leihotik, gizon multso bat ageriko oihuka, zerria organ sartu
nahiz. Ate-hegien bospasei tratulari agoki behi boten busten-
azpi eta errepeari beha. Haurrak ere nohiznahi ageriko, Ganix
gaixoari trufaka. Gizon zehar bet pasako, ate zintzinatik, ber-
tso berriak kante eta saltzen. Arrabotsa, oiú, marmura, burdin
soinu, mokoka ldi, kantu eta bertze, heldu bitez, merkatu usaina-
kin batean, nohiz-nahi eta ^{num-nahirik} ~~nahirik~~. Bitartean sartuko Mattin.

- GANIX - To! Mattin Urruñe-koa! Sar adi, sar ! Zer/huen hola ? Tretu tzer-
rdegin-erezi ?
- MATTIN - Tretu tzerre ? Tretu tzerrik ez duk münduan, gizona, lo egoki ez
denentzat. Ixilik zaizte hemen, merkatu-egun batetsko !
- GANIX - Ze etorri ere ? Gu erroazterat ?
- MATTIN - Pulliki, gizona, pulliki, ez neuk horterat etorria.
- GANIX - Ez, ez. Gu ere zalu abiatzen bai gaituk. Egun guzie odol tzerre
egiten ari gaituk eta, gero...
- MATTIN - Ze ba. Behar da barkatu.
- GANIX - Hobe hola.
- MATTIN - Denbora egiten dik ori. Denbora saps hunek...
- GANIX - Debru zehar arraioe ! Ez zakala etxe huntan denbora aipatu !
Aitu duk ? Lanho ustel zikin hoek gaitiztek eta errekan.
- MATTIN - So! Sooooo, gizona ! Soooooo ! Ordi ere orga sartu dirt nik be-
san !
- GANIX - Ze behar/huen ?
- MATTIN - To ! Behorra ferratu
- GANIX - Hemen ? Gure etxean ? Nun duk ?
- MATTIN - Bidien diet, mutikoaekin igorria.
- GANIX - (Goxoki) Ongi duk. Ferratuko diet nik behorre, behar bezala.
Eta... gaiski erranak barke. Ago. Behar duk/hik ere gure amotik
jastatu. (Edanoz) Lehengo behor gorriske goxo huc izenen duzu-
te ordi ere ? Ze behorre !
- MATTIN - (Kexu) Ez, ez. Saldu genien huc. Oraino huc hobe duk bri, leneko
eta.....
- GANIX - Tundik ekarri duzute ?
- MATTIN - Hau ? Zeeer.... Zeretik, gizona.... "Sergain"-etik. Zer ba ?

Ituli gu

5

- GANIX - "Sergsin"-eko behorre ? Ez duk orai ebere xuriska buztan luze bat, behin korrua errekerret eremen-eta, geroztik saingua gelditua ?
- MATTIN - Be ! Ahantzi lizkiat nik aspaldi kontu zahar hoek, gizona.
- GANIX - Hik ahantzi ? Nik ez ba . Behor ustakari urde zikina ! Famili guzia ere bere bezelakoa dik horrek. Ezagutzen diat, aspalditik horren arraza. Horren ama zenaren hizpa zaharrenak eraman zizkian "Iberrondo"-ko Koxdemari-ri, suziki batez, eskuko iru eriek. Eta horren aita zena baino ostikokoa, famatuagorik ez dik nihorik ezagutu eskualde huntan. Uki-zak hemen, hemen gizona, bizkor-hezur huntan. Ez duk koskorra atxematzen ? Haren orhoitzapena diat hau ere. Eta alaba ez omen duk aita-aren baino goxo-ago.
- MATTIN - Gizona, gizona !
- GANIX - Eta zer uste duk ? Debru zahar hori hemen ferratzten ibiliko gaitzela gu ? Pobreak gerala-te, ostikotik bizi ? Oe, nahi ba duk bertze erotzerengana.
- MA TIN - Gizona ! Ez hodi hole izitu ? Bartze aldiz batez, ekarriko dizkiat ferratzerat etxeko.... bildotzak.
- GANIX - Zer uste duk ? Hik emanikeko ogi-puskari beha naukala ? Ez nauk gose !
- MATTIN - Egarrri behar ba... ? (badoa)
- GANIX - (Oinaka) Urde zikina ! Baduk hik ere, hire behorren arrazako oitza !

VIII^{garren} - Agerraldia

- ANTES - (Beratzetik heldu)
- MAYI - Nola erranen diozu ematziri ?
- ANTES - Hole: ez duela bustiko bere parasola
- MAYI - Jin dedila trankil. Ez du izanen uri..
- ANTES - Ez ba da zeruan lanhorik ageri.
- MAYI - Eginen deutazu orai manatu ?
- ANTES - Zure zerbitzuko neuzu ni, gaixoa
- GANIX - Entzun ongi. Huna. Zazazi lesterka
- ANTES - Eta ekar-azu bi sos uso-bazka
- GANIX - Gizona goseak eta uriso asetzen ?
- ANTES - Norkiztik neusiak ez etxen manatzen ?
- GANIX - Bazkeltzeko ba nu xinger zarrono bat !
- ANTES - Tripe betetzea ote duk legetzet ?
- GANIX - Obe dut ixildu, heurra bat dut hemen.
- ANTES - Zazazi lesterka eta jin lehen bai lehen (Mayi goeki)
- GANIX - Zer duk hik hobi, ahun ? Errezak ! Mintza egi !
- ANTES - Bihotza nigarrez eta tripe kantari
- GANIX - Tripe ! Beta tripe ! Pitz-edi, gaixoa !
- ANTES - Zertako eginen duk odol gaixtoa
- GANIX - Etre barne huntan zerbeit ez ba doa
- ANTES - Ni koroa bai nauk, lanhotarit noa (Gaki da)

VIII^{garren} - Agerraldia

Ate antzinetik ertalder hasako, artzaine ikarki duela xixtuko.
ardien tartetik ezin ibili, Kontsesi heldu. Bizikleta eskuan
ekarki sartzen da.

- KONTSESI - Akaba eta akaba ! Azken eguna dut egungoa.
- GANIX - Zer duzu Kontsesi ? Zu ere ez kontent ?
- KONTSESI - Merkatu-egunarekin ez neuzute ni eiko beziritz etxetik kanpo ilusiko. Jaun Erretorek belhauniko galdeturik ere. Oiu, marruma, edar-golpe, ostiko, zimnokeri....
- GANIX - Burdinentzet ez dire ba merkatu-egunak edorrenak izaten ?
- KONTSESI - Merkatu-egunak ?
- GANIX - Holakoetan jakiten bai dire inguruko berri te istorio guziak.
- KONTSESI - Bai ! nik bezelako apez-neskato batek ez, ez du holako istorioak jakiteko merkatu-egunen beharrik izaten.
- GANIX - Nola duzute Jaun Erretora ?
- KONTSESI - Xahartzen, gaixoa. Egunetik egunera xahartzen.
- GANIX - Gure neusia bezela, beraz, zuene ere ?
- KONTSESI - Zende ixilik, gizona ! Zuen neusia, bere ibilki da.
- GANIX - Gure aldiz, nere besotik. Bakarrik meza emateko ere ezpeita trebe. Ahantzi egiten guziak. Egun ere, prefezio guzia nik

Kontse behar izen diet aldere gibeletik. KahaRTU zaigu gaixoa !
Ete gero ete lan gehiago izaki ! Kofesetzeko ere ! Sekulan
beino gizon-multso handiagoak jiten zaizkio Ezpeleta-tik eta,
Seppere-tik eta, Sara-tik eta Urruñatik eta...

- GANIX - Konfesetzeko ?
KONTSESI- Ze ba ! Ez bai du aditzen ! Ete aditzen dituenek ere, leister
shentzi. Nahi nituzke ikusi, heien erime beltzak !
GANIX - Beraz, guri bezala, zuri ere ?
KONTSESI- Zuri bezala ?
GANIX - Guri ere ez baizizkigu zaldi prestuenek urbiltzen...
Ete zu nola bizi zira, Kontsesi ?
KONTSESI- Toi Erretor-neskato gehienek bezala : geroko esperantzen, ni ere.
Goizean ppez-mutil eta eguerdiz sukeldari. Egunez zangoak mogi
eta gauaz beharris erne. Gaztetan amodiorik ez eta zahartzea...
GANIX - Cino ere...
KONTSESI- Uste duzu ?
GANIX - Ez, ez... ya, ya, ya... tira, tira... ez, ez...
KONTSESI- Ori ! Zertute duzu ? Zuri beha negola ? Ez nuke nik gure Jaun
Erretore utziko, zu bezalako gizon kankeilu batengatik.
GANIX - Gurea akabo da Kontsesi ! Ordikogoi ta amar urte, gogoan
duzu ?
KONTSESI- Ba ! Ahentziak ditut nik denek.
GANIX - Nik ez ba, Kontsesi. Bortzetako mazarra emeiko ediz joana nauzu
gazte-denboran, ez beti otoitz egiteko. Zu hau egoiten bai ni-
nen. Neska pullitagarik ez dut ikusi, geroztik.
KONTSESI- Orduko Gnix ere, mutiko ederre zen ba...
GANIX - Zuk zure apezari ez utzi nahi ta.... nik ere ez nere arotzari
ta....
KONTSESI- Lege zaharreko zenbat neskato ez dire hola mutxurdin geldituzki
GANIX - Ni bezalako mutil zozo zorbait ere. Ze nauzu !
Ze behar zinuena Kontsesi ?
KONTSESI- Erretor Jaunak igorria nau zuzangenet
GANIX - Gureganet ?
KONTSESI- Bai. Ete ez esku-utsik. Huna ! (Eskuan ekarki pakete ematen dio)
GANIX - Zer ari zaizte, Kontsesi ?
KONTSESI- Idaki-zu, ideki (Emetzeki soineko pullit bat ageriko)
GANIX - Aitarren eta Semearren.... nere esku zikin hauekin... Ze gauza eder-
ra ! Brinen.... Hau zerteko dugu guk, Kontsesi ?
KONTSESI- Zuen arentza-ri ez lieke itsusi izanen, nik uste. Holako neska
pullite ! Marixen-en ezteiak ez urrun eta... Gure Jaun Erretore-
ri ekarria zioten bere iloba batentzat. Ete huc zuzatz oroit.
Beinan entzun ongi, Gnix : Hau bego hol-hole, gure aitarren, xixi-
lik. Nihor ez bai du gure arteko berri jakin beharrik. Entzun ?
GANIX - Geixo Erretore ? Gohortuz dela ? Zorbait entzun du, ahagetik !
KONTSESI- Kolore horrek pulliki emanen dio zuen Arantzari, nik uste.
GANIX - Beinan... Kontsesi.... Berente heldu zaizte
KONTSESI- Berente heldu ?
GANIX - Aspaldik etxean dizu, Gure Arantza-k Marixen-en, esposetako
soinekoe !
KONTSESI- Brosia diozute ?
GANIX - Ta ze ba ! Zer uste zinuten, Kontsesi ? Mixerien ginole ? Ohoio
ez gaituzu hoin behere eroriek, Kontsesi. Neskek berak autetuz
dizu, espaldi, bere gustuko soinekoe.
KONTSESI- Herrian zer ari dire ba ? Bekrizkeriz zornahi erroten ?
GANIX - Gaixoa ! Herriaren mihiluzakeriari begira ba zegozte !
KONTSESI- Ahalketua nauzu, Ganix, ahalketua ! Gure Jaun Erretoreari zer
erren behar diet nik orai ?
GANIX - Errenen diozu hoia : ez diogula soinekoe hartuko. Beinan esti-
matu bai. Lur idorrek uri pullit, huc estimatzen duen bezala.
KONTSESI- Jesus! Jesus ! Ahalketua geki naiz, Ganix, ahalketua !
GANIX - Ahalketua ? Neri, aldiz freskatu naizela iduri zaut, Kontsesi,
freskatu !
KONTSESI- (Atetik) Ostikopa bat hartua dut eta, ez nukela orai edar-gol-
perik hartu behar.
GANIX - Zozz gustien, gaixoa, zozz gustien. Jankeo lasia duzu merketia
uttipitzen.

IX^{ganen} - Ageraldia

Genix bakarrik.

GANIX - Liburuzue maderikatuek ! Mihi luze hoek herritik pikatzeko nun diot zikora ? Soinekoric ez ! Egia dute bai ! Soinekoric ez ! Beinan egiekin egiten bai da gezurrekin bezain kalte komeka aldiz. (Leihotik oalke) : Houp ! Ez ki, ez... bertze mutiko hua... hi bai, hi... Urruñe-ko Mettia ikusi duk ? Hor izanen duk ostetuan.. Berriok agertzeko... To, Mettin ! Ator hunsino, gizona ! Jitako erran diet ! Ahentzi itzak lehengoak, gizona ! Garbituko dizki-egu hoek denek ! (Sartu-ete, beru biten, baratzerri begira) : ukonen duzu, haurra, zuk ere zure soinekoa ! Beina bertze neskek bezala zuk ere : zihaurrek eresia. Harteko behar zahar horrek ostilkoz ete atsikiz suntsitu behar ba nru ere.

XI^{ganen} - Ageraldia

Genix ete Mettin

MATTIN - (Leihotik) Zer duk ?
GANIX - Zer di, Mettin; behar gaituk mintzatu.
MATTIN - Zer duk ? Astiko erranak ez balio ? Itz bateko gizona duk egi-
zako gizon.
GANIX - Astian, astian... ez neuk ni mintzatu
MATTIN - Nor kuen be hira plezen ?
GANIX - Nor ? Hau (Arno-bonbilla erakusten dio)
MATTIN - Ba ! Guri ere gertatzen zaizkigu holskoak. Ori ori aiz hi, ori,
gizonki mintzaten.
GANIX - Igorri zak, iluntzean, hira behar hori. Ferratuko diogu guk hemen.
MATTIN - Ori duk, ori, behar bezala mintzatzea. Mila liburatan eginen
diogu.
GANIX - Ez
MATTIN - Beietz, gizona !
GANIX - Ezetz
MATTIN - Zenbat behar duk ba ? Bi ? Huna hemen. Hartu itzak.
GANIX - Lena eginda pagetuko duk, bizi ba gaituk bedoren.
MATTIN - Ar zak, gizona !
GANIX - Izetz !
MATTIN - Eskualde huntan ez duk, gizona, hira beina kasko gogorregorik
Adi zak. Gure behorra ez duk gaixtoa, berez. Baina gaizki atxo-
tua izaki-ta, etxekoeri gain hartua. Arotzekin baldurtzen da
piskot. Berne onekoa bai duk, berez. Urbil adi pulliki. Ahal
ba duk, kantuz. Soineu maite dik izagarri. Atxikiok zangoa gol-
pez : ren ! Lehon golpea atxikitzen ba diok, tronkil aiz gero.
Ar zak, aintzinetik, arno-xurruta bat. Ba aiz ?
GANIX - Oino bai, banauk
MATTIN - Erran bezala berez ? Ikusi arte ?
GANIX - Bai, bai. Ikusten bai gaituk....
MATTIN - Iduri duk gerlora holsa ! Behar zahar batengetik, gizona, hoin-
bertze espartu ? Ez duk gero gizonik.
GANIX - Orten... ez ago, nik uste, egitik urrun

XII^{ganen} - Ageraldia

Genix ete Mayi

MAYI - Zer duzu hola, gaixoa ? Lo ?
GANIX - Lo edo....
MAYI - Huna hemen urtso-bezka.
GANIX - Ontse duzu. Jarri zeite hemen. Haldu niaz berale. Aintzurra
ere ahentxu dut. (Bere biten *) Behar diet soineko kolorea
geldetu. Kuria beharba ? Bere beltzerrana bai da, gorriak ere
ez dio, nik aste, itsusi emanen.... (Baratzeko atetik gaki)
MAYI - (Jarririk. Josteko puskek atarako ditu sarratik)
ete ilusleri behe) Niaz arte atxiki behar nautu ni hemen xoro
hauek ? Eta nik denbora galtzen ez maite ! Mixeri n degoz hauek
urzetatik ! Oraitzet jakine dut plezen : etxeko albari soineko
beraie egiteko ere, ez omen dute sosik ! Ez nindake ni etxe hun-
tarat esosatuko ez ete.... ez ete.... !!

--:--:--:--:--

OIALA

BITARTEA

- Mayi eta bi fraideak : Aita Ioaanes zaharra eta Aita Unai gaztea. Bi fraideak sartuko. Mayi, jarririk, sagar gorri bat jaten ari. Gero ageriko arotza, Ganix, Katalin eta bertzeak.
- Aita Ioaanes - Hemen da. Sar gaiten. Te.. hoek non dira ?
Nere menatu ez badute egine
Behariko tuzte entzun, orai, nik erranak.
Zintzo behar bai dire bete itz emanak.
Galdetus nien, han mendi mendiko,
Burni-gurutze bat eliza gaineko
- Aita Unai - Nik behar nuen elizako ezkila
Etorria nauzu egun, haren bila
- (Mayi-ri beha) Aita Ioaanes ! Pehazu neska pilit hua...
- Aita Ioaanes - Fraideak hohe du lurrerat burua
Lectoak erreski hartzen bai du sua
- Aita Unai - Baina Aita Ioaanes, aingerua bai da !
- Aita Ioaanes - Emaztekietan aingerurik ez da
Te zuk, Aita Unai, fraide eta gaztea
Ho be duzu ez geldi neskatxeri beha
- Aita Unai - Zer du eskuetan ? To! sagar gorria
- Aita Ioaanes - Debrusk ba du beti ai eitzekia
Dela sagar, lore, xori edo irris
Pekaturiko bide duzu emaztekia
- Aita Unai - Baina, Aita Ioaanes, non da pekatua ?
Nik ez dut pekatuz ikusten mundua
- Aita Ioaanes - Egungo fraideak ! Pekatua nun den ?
Gizonaren baitan : hemen! eta hemen !!
- Aita Unai - Nola beteko zait bernes pekatuz ?
Otoitzan ere ari ba naiz kantuz,
Eta Jainkoaren beti esperantzan.
Argi lotzeekin lotzen ba naiz dantzan ?
Ari ba naiz dantzan Jainkoari buruz,
Nola beteko zait bernes pekatuz ?
- ANTES - (Beratzetik heldu, entzu, ditu ezken bertso hauek eta :)
Gure Aita Unai beti alegara
Te Aita Ioaanes, aldiz, ~~nik~~ eta minbera
Bieterik nor den urbilena
Zaharra beharba... Agian gaztene
Agur Aita Ioaanes! Aita Unai, adi !
Bi fraide.... arotz bat
- Aita Ioaanes - Iru bekatari !
- ANTES - (Bere baitan) Fraidetan nik uste, gauza bera izaki :
Zaharra mokoka, gaztea kantari
Ni, xoroa ba naiz, mintzo ehal naiz garbi.
(Antes gaki da Gurutzearen xeka eta ekarki dio Aita Ioaanes-i
"Oi Jesus Gurutzean" kantuz :)
Zuk manatu bezala
Egine dut gurutzea
Nik sutan burniari
Emana diot moldea
Elizaren gainean asiki duzu emaita
Gure mendiko elizana
Iduri luke urtoa !
- (Aita Ioaanes-ek hartuko gurutzea. Aita Unai ondoan du. Arotza, tar-
tean, eintzurrazekin gaki haurraren gana.)
- A. Ioaanes - Gurutzea duzu lagunik onena
- A. Unai - Baina Aita Ioaanes, gure Jainko dena
Ez bai zaizu beti ~~bigi~~ gurutzean !
Atsegin hartzen du gizonen artean,
Eta badut uste, mundu huntan zela,
Holako etxetan laketzen zuela
- ANTES - (Levi-ri) Haurra ! Ez dituzu fraideak agurtu behar ?
- MAYI - (Buruzekin, ezetz)
- ANTES - Zer duzu ba ?
- MAYI - Zaharraren muturrak izitzen nau
- ANTES - (Aita Unai-i) Orai zure tranda. Huna hemen ezkila, eliza gai-
neko.

- A. Unai - (Bere nagusieri) Joon naiteke bile ? (Arotzeren eskutik artuko da fraide gazteak ezkila. Begiak argituko zaizkio. Eta ezkila eskuan duelarik, asiko da bertsutan)
- A. Ioaanes - (Gurutzeari):
Nik emanen zaitut elize gainean,
Gurutzetik lande dena bai da gezur.
Iendiko artzeinak zugana urbiltzean,
Beketuz ba dire her dezaten beldur.
- A. Unai - Nik elizetxoan ezarriko ezkila
Te ~~kari~~ soka eman-te sokatik tira
Aizeek ibilki ezkilen soina,
Atxemen neazazun ba zare galdue.
- A. Ioaanes - Emaiozu, Jaune, gurutze hunekin
Urriki ta beldur pekatariari
- A. Unai - Nik, sokatik tira argi asteakin
Esperantze osoa diot eman nahi.
- A. Ioaanes - Idazki ondotik gen urbiltzeen...
(Herri haurra, nihor ohartu gabe fraide gazteari urbildu eta, ezkila jotzen asiko zaito : tan, tan, tan,.... Denak arrituko dire. Anttes irriz lotuko)
- A. Unai - Berka zazu, otoi, ez nintzen ni.
Haurra urbildu zeut eta bere izaki.
- A. Ioaanes - Haur bat ? Hala ? Irriz ? Zugana etorria ?
- A. Unai - Beharba ekarki du Zeruko argia !
(Haurrak berriaz ere, ezkila joko : tan, tan, tan, tan, tan.
Eta ~~ata~~ Unai kantuz asiko. Haurra abiatuko gero dantzen eta kantuz. Haurraren ondotik bertze guziak ere, xandaka. Arantze Ganix eta Anttes baratzeako atetik sartuko. Pello eta Nuttu buruz-burukotik. Kontsesi-k leiho gibeletik kantatuko. Haurrek ere, Zeruko alegerantze giseko bat sar bedi dantzez eta kantuz.)
- Itabiguen*
- A. Unai - Hunek erraiten dauku,
Bere mintzeirean,
Bizi behar garela
Kantuz eta dantzen.
- Errepika - Tan, tan, tan, tan...
Bere mintzeirean,
Bizi behar garela
Kantuz eta dantzen.
- A. Unai - Hunek erraiten dauku,
Kantuz eta dantzen,
Bizi behar garela
Beti esperantzen.
- Errepika - Tan, tan, tan, tan...
Beti esperantzen
Bizi behar garela
Kantuz eta dantzen.
- Mayi - Hunek erraiten dauku,
Kantuz eta dantzen,
Zeharrek behar zaiztele
Bizi gure gisan.
- Errepika - Tan, tan, tan, tan...
Beti esperantzen
Zeharra behar zarela
Bizi hurren gisan
- Arantze - Ezkilek entzun ditut
Nintzen baratzean;
Zebeit loretu zeut
Herri bihotzean.
- Errepika - Tan, tan, tan, tan,
Zagon baratzean,
Lorea sortu zeko
Ezkilek aitzean.
- GANIX - Ezkilek erran deute,
Bere mintzeirean,
Beratse neizela
Bere mixerian.

- Errepika - Tan, tan, tan, tan...
Ez kilak aitzean,
Ohartu da zuela
Nagorra begien.
- ANTES - Lanhoetan nintzela,
Ez kilak daut erran,
Bertze zerbait badela
Lanhoen gainetan
- Errepika - Tan, tan, tan, tan...
Anttes lanhoetan,
Bertze zerbait badela
Lanhoen gainetan.
- KONTSESI- Gure Jaun Erretora,
Ez kilak aitzean,
Leihoan atxemen dut
Begiak zeruan.
- Errepika - Tan, tan, tan, tan...
Ez kilak aitzean,
Leihoan atxemen du
Begiak zeruan.
- Pello - Ez kilak entzun ditut
Nintzen ostatuan;
Humen alegerantze
Ez dugu arnoan.
- Errepika - Tan, tan, tan, tan...
Zagon ostatuan;
Humen alegerantze
Ez dugu arnoan.
- Haurrek - Ez kilak erran digu,
Bere mintzari rean,
Gonix ponatu dela
Guk trufte egitean.
- Errepika - Tan, tan, tan, tan...
Ez kilak aitzean,
Zeruko zelaletan
Aingeruak dantzan.
- A.Unai - Ez kilak ekarki du
Zeruko mintzoa;
Dena beke duzu
Eta amodioa.
- Errepika - Tan, tan, tan, tan...
Apez gazte laztan,
Herria eman duzu
Kantuz etapanzan
Tan, tan, tan, tan...
Kantuz eta dantzan.

(Pelho-ren ondotik, sartua zen Muttu ere, eta espantuka dantzan hasie
ere. Banta hauek bururaturik gertatiko da golpez. Eta oiuka lotuko :)

- Muttiko - Zer ari zaizte ? Dantzen ? Nik baino umore ohea duzue eta berez ?
- GANIX - Ze behar duk ?
- MUTTIKO - Nik ez dut beharrik. Zuk behar omen
- GANIX - Ze behar ?
- MUTTIKO - Gure behorra ferratu
- GANIX - Nun duk ?
- MUTTIKO - Gabeleko etean estekatus. Han ari autsiki ta ostikoka.
- GANIX - Muttin-en mutila eiz ni ? Urruñe-tik heldu eiz behorrarekin ?
- MUTTIKO - Urruñetik bai, Urruñe-tik ! Debru zikin modarikatus ! Erre-
karreino eremana nau jausika. Eta ni urean utzirik, abietu
zaut sororat. Han ibilia da itzulipurdika. Ni hurbil ordu,
nau igesi... Puego ! Azkenik arapatu dut. Bota nau berritz
zangoz goitik. Hurbildu zait gero, ni lurrean nengole. Usai
egin eta... behazu ze ostikoa eman dautan.
- GANIX - Tira, ^{neusia} goazen.
- ANTES - Zertara ?
- GANIX - Behorra behar dugu ferratu
- ANTES - Baine, gizona...
- GANIX - Tira, goazen. Atxikiko diat zangoa, usaien bezela. Zuk eski
duzu, gero, ixkinetik ferre emsitea. Atxikiko bai dut nik.

Hunek ere (makile erakutsiz) berotzen bai du, berotzen. (Mut-tikoari) Ser zak ezkeratzen. Hen etzak leartuko. Azpia lurrezkoa bai duk.

- ANTSES
MUTTIKO - Baina, gizona...
- Bai ! Ez nuke nahi zuen ofizior ! Gure behorrekikin segurik !
Lundiko urre guzietatik ere ez niozkoke nik horri zapeta ber-
riak ezarriko.
- GANIK
MUTTIKO - Goazen.
- Bai, bai, goazen. Atxikiko diozute zuek zangoa. Ni egonen naiz
urrundik begira, makilarekin. Ni ikusi ordu, abiatuko bai zent
entsakika. (Be doazi hirusk ezkeratzera. Bi iruideak ete Mayi
bakarrik gelditzen.)
- A.Unai - Aita Ioanes ! Te nik lagunduko ba nu ?
A.Ioanes - Ehorre ferretzen ? Zer ? Burua galdu ?
A.Unai - Egin erreiten dut : ohoretzat nuke
Mutilaren mutil, lanean seistatu.
A.Ioanes - Hoen erhokeria te gaztekeria !
Zerureko ere orai lege berris !
Gure fraide-etxeen hau ba-litz nausia
Aspeldi nintzen ni ferretzen ^{hasis} !
Orai, Aite Unai, begiak lurrean
Erreke-bidetik goazen mendira
Ukandu brino lehen behar dugu omen
Elize grinean zurutze te eskila (guki dira)
- MAYI - (Ukugleri beha) Aitarren ete Semaren... Holako atzerik ez dut
nibun ezagutu ! Gaki nassitua ni herendik, ostiko tzer bat
bildu gebe. Zuek ere, hobe senukete nik bezala egin ! Zertako
hemen egon, xoro te mendoen tertean ? Ez nindake ni etxe hun-
terat sixe esporetuko !!

SOINULARIAK

ete

OIALA PULLIKI.

BIG RUPEN ZUTIA

Lehen Ageraldia

(Arrietik Ganix, Anttes eta Nuttiko. Agerian nehor ez. Gialak idetitzen, behorren irrintzinek editzen.)

- GANIX - Pulliki, behorra, poodliki ! Txitxiu, txitxiu... Oooooola, Oooooola ! Pooooilliki... !
- MUTTIKO - Hurbilatu zait oraxet ! Harat beha duzu-ta !
- GANIX - Ago ixilik, ergela ! Txitxiu, txitxiu, puuulliki behorra, pulliki !
- ANTES - Beharriak tente dizkik ! Kasu ! ~~Jaister~~ uria !
- GANIX - Zeto, ttiki; zeto, ttiki; zeto, ttiki...
- MUTTIKO - Orax ez ! Orax ez ! Beha duzu-ta... !
- GANIX - Ago ixilik, zozoa ! Bertzelatik ferretuko bai du ! Txitxiu, txitxiu, txitxiu... Bego erge ! Beazute ? Aiteren eta Semeren eta Izpiritu Beinoaren izenean... Oooooo behorre!! Oooooo !!!
- DENAK - Sooooo! Sooooo! (Behorren irrintzina ta ostikok editzen)
- MUTTIKO - Beharritik estekatuko ?
- GANIX - Buzenetik erran diat !
- MUTTIKO - Zango tartean sartua bai du buztana ! (Behorra irrintzineke)
- GANIX - Atxikiok irrintzineko besoa !
- MUTTIKO - Bego ! Bego ! Hartu diat, to ! Ayyyyyy!!
- GANIX - Zer duk ?
- MUTTIKO - Boneta eremen !
- GANIX - Sudurretik er zak, sudurretik
- MUTTIKO - Hortzak ere hor baitira !
- GANIX - Neusi neuk ! Neusi ! Estekatu zak ^{hik} orax beharrietarik ! Hala! Altxaioak orax ezkerreko besa hori ! Lotuioak ezkerri ! Hala ! Hooooo !
- MUTTIKO - Buzenetik ere ba ?
- GANIX - Ze ba ! Etzak orax igituko ! Behor zikina ! Orax gurea siz, gurea ! Emak arno-bonbil hua ! Leher adi, nahi bada irrintzineke ! Orax gurea siz ba !
- ANTES - Gizona ! Behor tzer batentzat hoinbat espantu ? Ferretu dizkiet nik ixilego hemeike zamaltzatz eta garayo !
- GANIX - Atse ezin hartuz ez ha nego, emanen nioge nik, ergel huni, behar bezalako errepostua !

II Ageraldia

Mattin eta Zorroillo. Gero Pello.

- MATTIN - (Atetik) Zeto, Zorroillo, zeto. Hemen duzu behorra.
- ZORROILLO - Behorra hemen ? Ez diat nik behorrik ikusten, gizona.
- MATTIN - Ferratzen ari bai dire. Ko ! Dematik editzen ? Ixile bai da, gaixoa ! Ez irrintzirik, ez ostikorik, hor duzu galdi-galdia, gaixoa. Zer erran, hua egin? Nun utzi, hartxet egon. Haurra sekean bezela.
- ZORROILLO - Behor diot ate-gibetetik begi-golpe bat em n.
- MATTIN - Berteko, gizona ? Ez diozu nere erraneri konfiantzarik egiten ? Lik ez maite hola tratuan ibiltze.
- ZORROILLO - Efosi aintzin behar niked, ahagetik, behorra ezagutu, gizona !
- MATTIN - Ba, ba. Behazu, behazu. Beina kasu ! Hoek ez bai dute maite, lehen ari diralarik, kalekan aritzea ! Behorra norbaitek ezagutzekotan, nehorrek ezagutzen. Eta zuk behar bezalako behorra kan duzu. Kito. Nehi ba duzu har eta bertela utz. Horra. Nik nehiago ba zuk ez-croster. Merkego emen bai diat. Aintze garbi Ba edo ez ?
- ZORROILLO - Erran diat lehan ere, zerteko behar niken nik hire behorra : Etxetik segarnotegire ta segarnotegitek etxere, karroan tteke, tteke, tteke, deskantsuen ibiltzeko trankil.
- MATTIN - Gizona ! Beina gizona ! Bertekotz egina iduri nere behorra !
- ZORROILLO - Zenbaten eginen duzu ba, Mattin ?
- MATTIN - Erran diat lehan ere. Ez eni hemeike aldiz guzua bere geldatzen ibili. Ez nauzu ni, goiti ta beiti, xoriek bezala ibiltzeko sortua. Aspeldi seldua nuen nik hori, nahi izan ba nu. Beina holsko behorre etxetik urruntzen ikustek ere, bihotz-mine emiten bai du ! Ze nauzu ! ^{endekieri} bezala hartzen bezala animelari ere emodioe ! Azkenik seldu behar-eta.. seldu. Behorra eremenen du, utzut mugez bertze alderat, bihar.

- ZORROILLO- Baina... gueko lana, gero, hire kontu, he ? Te ~~mit~~ ^{mit}geen arapatzen, be ditek behorra...
- MATTIN - Hiren arapatu ? Etxeio huni karabinerorik hurbilduko. Egon tran-til.
- ZORROILLO- Beraz, erdie pstatu diat horaitxet eta bertze erdie eginen di-ogu Ouartzun-en bigar.
- MATTIN - Ez deuna. Konfiantzerik ez ba duzu,, aski duzu behorra utzi ta akabo. (Alegia jocki)
- ZORROILLO- Zeta gizona, zeta ar zak ba. (Papatzen dio. Ate-zilotik beha, gero ?) Zer behor pullite !
- MATTIN - Ba pittat ! Ete prestua ! Horrek du balio !
- ZORROILLO- Ez da mugitzen ere
- MATTIN - Rogitu ? Horrek ez du bertzerik galdetzen : bere begi goxoekin nausiarri beha egon. Horra.
- ZORROILLO- Baina... adi zak. Behor hori ez ditek beharrietarik estekatus ? Buztinetik ere ? Sudurra zertako zitek burni-makilakin hartua ? Behor hori...
- MATTIN - Gizona ! Zu Ouartzun-goa izaki ta, herengo usarik hoino ez eza- gutzen ?
- PELLO - (Atetik) Zer ari zaizte hor ? Hi, orai ere, neska gazteren beti ate-zilotik beha ? Nungoa diat gizon animala hau ? Igual zait neri, Kalifornia-koe izanik ere : gizona gizon duk ~~non-nahi~~ ^{non-nahi}. Ete gizonari, behar zeko gizon gisa mintzatu. Beraz... entzun ongi, gizona : begien ~~mintzinean~~ ^{mintzinean} duzun maltzur ustel gezurti hunkin sal-erosketan ibiltzea baino, hobe zenuke debruzarekin berkin tretuan lotu.
- MATTIN - Gozen hemendik. Uz duzu ikusten orai ere nola ziminetua degon ? Leister lotuko zaigu makilaka !
- ZORROILLO- Makilaka ?
- MATTIN - Ze ba ! Gozen, gozen !
- PELLO - Eramak bai, eramak hire lagune nigandik hurrun ! Baina ez hau ahantzi, gizon : herri hontan oboinak atxemen ba dituzu ere, herriko mozkorrari, aditu diozula egia. Herriko ohoreari ez bai dio hunk atxikitzen. Baina nik bai.
- MATTIN - Egun guziz duzu hola, argi-estetik. Beti ziminetute. Eta maki- laka lotzen delarik !
- ZORROILLO- Gozen, gozen. Nik, tran-til bizitza bai dut maite.
- MATTIN - Ze ba, gizona !
- ZORROILLO- Pausa egin ondotik, karrosarioari emen nere behorra ta ttaka, ttaka, ttaka...
- MATTIN - Baietz, gizona, baietz ! (Gaki dire)
- PELLO - (Ate-zilotik beha) Ari dituk lanean. Egun, boderen, joanen di- tuk. (Badoa) Anttes sartuko ezkerretatik laisterka eta hartuko du ferre, gorri gorri egina, sategitik.)
- ANTTES - (Hedoei beha) Ze nahasmendua ! Ze nahasmendua !! Ni hurrundu ordu, ~~hedoi~~ ^{hedoi} hoek, gain hortan, zelaparteka !
- GANIX - (Baretik oiuka) Tira, gizona ! Heldu ze, bai edo ez ?
- ANTTES - Zeru hortan denek neri beha ta, ferretzen ibili behar ni orai, ere ? Ze pazientzia ! Ze pazientzia !

III ^{guzen} Agerraldia
Arantza eta Piarres.

italique (Beratzean zela Arantza-k aditu du Piarres-en boza. Hoino ur- run da. Idien mintzinean heldu da kentari. Arantza sartu da beratsetik dentzen. Leihotik begiratzen du. Gero ta hurbilago- tik heldu zela Piarres-en boza.

- PIARRES - Aida idie ! Ai de !
- ARANTZA - Bera da ! Piarres da, lenetik etxera ! ~~h~~ ^hailzein"-go zubitik heldu mendu-behara ! Bide buru hortan, oi Jaenko maitea ! Her dezala, otoi, hunko bidea ! Zer ekarriko du ? Athorre xuria ? Gen den igandean hua zuen jautzia
- PIERRES - Aida idiek ! Aida ! Tira, gozen, gozen !
- ARANTZA - Idiek ere zoin goxo mintzo den ! Idi hoon xentza ! Ze guza izigarri Beti Piarres-ekin egon eta ibili ! Nik esposetako ba nu soineka ?

- hoi edor litaken niretzat mundu !!
- GANIX - (Uzkartzetik) Ago geldi, debru zikine ! Nahi lukekela orañ ere ostikoka lotu ? Gorde itzak konplimentu hoek negusierentzat !
(Arentza tartean, lurrean jarriko baratzekeri garbitzen)
- PIERRES - (Atetik) Oooooo, idiak ! Zu hemen, begi urdin ?
ARANTZA - Piarres ! Nondik heldu iratze-orgekin ?
PIARRRES - Nonditik ! Han ere, etzela otz heundizik !
Piarres heldu zait kopete beheitik
ARANTZA - Arno-xorta batek ez lizuke kalte.
PIARRRES - Zure eskutik beheren.
ARANTZA - Milesker. Sar zaito.
PIARRRES - Zure eta etzekoen osagarriari ! (Edaten)
ARANTZA - On egin daizula
PIARRRES - Arno pullit huni !
ARANTZA - Gizonak arnos.... Nik ure nahiego.
PIARRRES - Ur fresku beti duzu... garbiago.
Piarres - Muttu eteanjagoriko, eskuan liliek ekarki. Arentza Piarres-ekin ikusi bai du, ~~ikusi~~ mundu da. Emenen dizkio, ahapetik, nesketxari bere liliek. Ete hurrunduko nigerrez. Arentza-k : " Milesker muttu ! " diak lotuko jauntsika. Muttu, tartean leihotik oiuko)
PIARRRES - To ! Zer dute idiak ? (Ateratuko da. Muttu-k leihotik irriz)
ARANTZA - Zer egin diotezu, Muttu, Piarres-en idieri ?
PIARRRES - Zer egin ? Licsorra ezarri buztan azpian, ergel horrek .
Ago ! Ago ! ~~Atxemenen~~ aut nik, nohizpait ! (Muttu-k leihotik irri)
- ARANTZA - Gaixoa !
PIARRRES - Atzo iturrien, iguardi zenuen Ikusia zaitut pitxarra betetzen
- ARANTZA - Iturria ? Atzo ? Zuk ikusi ? Nondik ?
PIARRRES - Ongi-ko halere, gure arto-landatik... Erreinegun ere, erreke egien Belaniko emena zinola lurrean
- ARANTZA - Ikusia neuzu bokete egiten ?
PIARRRES - Bese xuri hoek urean fresketzen
ARANTZA - Nola ikusi neuzu ? Zuen ondasunetik ?
Ez da erreke ageri...
Mendixka gainetik.
- PIARRRES - Igandean ere, argi-aste zela Elizatik heldu mezetik etxera...
- ARANTZA - Ta nik ez ikusi !
PIARRRES - Hurrun bai ninduzan !
Oteketan nintzen, sega muen lagun.
- ARANTZA - Nondik nola ikusi abantxu ~~ikusi~~ bezen ?
PIARRRES - Begien eskasak bihotzak betetzen.
Behazu Arentza : Larunbat goizean Larru-gibelelik eguna argitzean, Zaldia dirdira, karrus arrimatu.
Jautzi urdine eman, txapel berris hartu,
Bridek eskuetan zaldieri mana;
Hark ekarriko neu laisterke zugara.
Bego ste egien jautzi berriskin,
Nik hartuko zaitut karroen nerekin,
Ta gure zaldia izordi xuritan
Ereunen gaitu biek lorieten.
Ihantzaren freskura, sorroen ferdea !
Larrun-mendi horren urdin kolorea !
Ta gu bidez bide, xoriak kentari,
"O laister !" Oiuko gure zaldieri,
Burbilduko gero presta tokireino
Alegerekoak iduzkia baino !
Elizari urbil, ezkiak pituko...
- ARANTZA - Ta Elizen biek besotik sartuko ?
PIARRRES - Ze, ba ! Gero ere, biek espos-lagun
Ishainen nik uste ez izanen hurrun !
ARANTZA - Egun guzia hola biek elgarrekin ?
PIARRRES - ~~Ikusi~~ hantzeen ere dantzareko berdin.
ARANTZA - Beldur naiz ez ote ametse gurea.
PIARRRES - Ametse... badut nik hori baino hobea.

- ARANTZA - Hori baino hobea ? Zer duzu, gaixoa ?
 PIARRES - Elgerrekin pase bizitzte osoa.
 Argain-en bizi naiz. Han ni naiz jabea ;
 Nehi ba zinu izen gure etxekoandrea...
 ARANTZA - Egiz zira mintzô ? Nehi nuken galde ?
 Itoko nindake niger egin gabe !
 (Ezkeratzetik heldu fers eta mailu soinuak)
 GANIX - (Barnetik) Hurbil zaite, gizona, hurbil zaite !
 Ez duzu ikusten, arragi bizien nola sartua diozun giltzea ? Gero
 izenen lensk gero, behorrari soka lasetzen !
 MUTTIKO - Ba, ba ! Ez nauzute ni orduan eixe atxemenen ! Horren begiek !

IV ^{guzuz} Agerraldia

Lehangoak eta Dominika. Gero Ganix

- DOMINIKA - Egizu niger, haurra, egizu niger. Nigarrek ez du emoztekiea be-
 heititzen
 PIARRES - Zer duzu hemen, ama ? Nola nauzu atxemen ?
 DOMINIKA - Anak ez du ba semea atxemenen ? Idiak ere hor dituzu kappoa,
 beren nausia salatzen.
 ARANTZA - (Kadere hurbilduz) Jarri zaite, andrea.
 DOMINIKA - Ez, haurra. Nik hemen erran beharrek, xutik erraitetakoak dire.
 Nigarrez ari zinen, gaixoa ? Gure semeak ez zaituelakotz eman
 zuk hori galde bezain bat ?
 ARANTZA - Ez, andrea, ez. Bozkarioak ninduen hola nigarrez emana.
 DOMINIKA - Bozkarioak ? Ze bozkario ?
 PIARRES - Hartaret jina zinen, ama ? Jekin ezazu ba egia. ~~Hor~~ri erran diot
 begien aintzinean duzu neskatxa huni : Argain-eko etxekandere
 gaztea izan nahiko luke.
 DOMINIKA - Argain-go etxekanderea ? Han ? Noren baimenekin ?
 PIARRES - Aspalditik maite dut, ama.
 DOMINIKA - Maite ta, ez maite ta... Oraiko elheak dira hoek. Buruz behar
 ibili buruz.
 PIARRES - Eta buruz ibiltzea liteke, bihotzaren kontra jokatzan ?
 DOMINIKA - Bihotzak ez ditu ontasuneren beharrek ezahagutzen.
 PIARRES - Ez eta burusk, ama, giznaren beharrek oro.
 DOMINIKA - (Argantzari) Ez nizuke, haurra, minik egin nahi. Ez bai gare
 gaixoa. Ni ere ez. Horgetik mintzatuko naitzazu garbi. Nere
 semearen egiazko maiteasuna ba diozu, emodio hori ateratu zazu
 zerrotik eta ito. Argain-go atek ez bai zaizkigu sekulan zabel-
 duko zuri.
 PIARRES - Ama ! Argain-go etxeko juna ni naiz.
 DOMINIKA - Bai, Ez dut ahentzia. Zuen aita zena hil eta gero, zu zaitugu
 etxean gure nagusi. Hala behar eta hola izaki. Baitan ez etxe-
 ari kalte egiten ibiltzeko.
 PIARRES - Argain-go semea nauzu, ama. Burasoengandik hartus diot izena-
 ri, etxeari, lurrari emodio. Nik ere nahi nituzke, ama, gure
 ontasun-eremuak zabaldu. Eta gure etxeari ohore ta nder eman.
 Hartako ditut besok. Baitan abantxu haurra nintzelarik ere,
 mendien gure ardiekin ibiltzen nintzela, han jiten zitzaiden
 beti bururat (Neskari beha) Eta nere igandetako esperantze
 ere gauza bera nuen : elizan edo, pähazan edo, han ikusi.
 DOMINIKA - Ianduen ez dira denak maile berean sor eta bizi. Bogo bakotxa
 berean. Elgarren errespetuan, naski, baina nahasi gabe.
 ARANTZA - Nik ez dut deusere eskatu enderea ?
 DOMINIKA - Behar bai da jakin, tarteka, eskaintzen daukutena ukatzen ere.
 GANIX - (Ezkeratzeke atean ageriz) Goitik ari zaizte, goitik.
 DOMINIKA - Ez zinen, nik uste, zurekin ari.
 GANIX - Ez baina... ni eskola ttipiko gizona izeki ta, maite dut hola
 ongi mintzo direneri so egoitea. "Ikusi ikusi" erraiten dute.
 Ba ! Ez da hori egia. Hume ni hemen. Zer-nahi ikusia naiz ba
 munduan. Eta ikasi ? Deusik ez. "Asto sortua, asto hil", nik
 uste.
 DOMINIKA - Nor zaitut zu, ^{gizona} gizona, barkamendurekin ?
 GANIX - Ni nor naizen ? Zuk hoin beherean emanak dituzun aita-alaba
 hoen... mutilla ! Pentsa nun emanan nauzun ni ! Ahentxu setorrek
 bezala : lur-azpian. Bedut nik, ahagetik, zuk ez duzun zer bait
 on : zu, andrea, zaren tokitik jausten ahal zere beharxeago.

Eta ni ez.. Juén zeizte, haurrak, ezkeratzeret. Aita bakerrrik gelditua da behorrrarekin. Gaki naiz kuxian ni ere. Ahantxu farratua dugu. Serri izanen kontuak, soka lasaitzeen. Joan, haurrak, joan. Utzi gaitzazute bakerrrik hemen, itxant bat, buruz buru.

ARANTXA - Joan zeite zu, Piarres, ezkeratzeret. Ni baratzeret joanen naiz.
PIARRES - Zuk hate. Nik segituko zaitut ~~baratzeret~~. (Geki diete baratzeret biak)

Vj^{garr} Agerraldia

Dominika eta Ganix. Gero Anttes

GANIX - (Kadere hurbildua) Jarri, andrea, jarri.
DOMINIKA - Ez dut hemen jarri beharrik
GANIX - Zer zere ? Gure etxean ipurdia zikintzeko beldur ?
DOMINIKA - Ze behar dauzazu ?
GANIX - Behar, behar... elgarren beharra ez ote dugu biek efe, andrea ?
DOMINIKA - Nere seme bakerrraren xeka jina naiz. Haren beharra dizut nik; ez zurea.
GANIX - Gezurra
DOMINIKA - Gezurra ! Argain-go etxekandereari, gezurra ? Jakizu : ez gerala gu errekan sortuak.
GANIX - Errekan sortuak beharba ez baina, errekan ibiliat bai gauz, aspaldi, Argain-goak. Ez zenuen ele hori hemen aipatu behar, andrea. Ez duzu gogoan ? Aurten hogoi ta bortz urte eginak ; ez dakizu gizon baten gorputza nola atxemen nuen nik errekan, hortxet, gure baratze egian ? Leister berria : Zuen Salbat, Argain-go semea geki zela Ameriketarat. Eta ni ixildu. Baina gau hartan entzun bai nituen nik oñuak. Eta bai ezahagutu ere...
DOMINIKA - Aski !! Nor zaitut zu ?
GANIX - Nor naizen ni ? Ortaek erakutsi dizkitzun etxeko zakurre.
DOMINIKA - Zer behar nauzu orai ? Autsiki ?
GANIX - Ez ba da behar, zertako ? Behar ba litz, zergatik ez ?
DOMINIKA - Ze behar duzu ? Dirua ? (Altxatzen da)
GANIX - (Jaikirik) Dirua ? (Irria) Dirua, erren duzu ? (Irria beti.) Dirua... !! Urrundu zeite hemendik... odol-golpeak itoko nau-eta
DOMINIKA - Pertida irebazi dauzazu, beraz ?
GANIX - Ze nauzu ! Gu bezalako ergel zobeiti ere, jiten zaizkie, tar- teka, lau erregeak eskurat.
DOMINIKA - Guri makur egin nahiz zaitut ibilki ?
GANIX - Ez, andrea. Etxeko-alabari on egin nahiz ibilki nauzu.
DOMINIKA - Eta hartakotz, gu izi-arazi ?
GANIX - Ez izi-arazi, ez. Errespetuan atxiki. Behorrrari makila erakutsi behar zake. Eta zuek ~~beharrean~~ egia. Behorrrak makilaz bi bezain bat beldur bai diote sinitzek egieri.
DOMINIKA - Bere semearen alde ibilki den ama, hie duzu Jainkoaren bidean.
GANIX - Etxeko haurraren alde ibilki den mutila ere, ez zaizu bide one- tik urrun ibilki.
ANTTES (Ezkeratzeret - atetik) Nausia lanean eta mutila ordagake orai ere ?
To ! Asmatuko nuke nik eise, Argain-go etxekandrea zertarat jina zaikun hurnat : biker ze denbora eginen duen geldetzera dadeike ? Huuuuum... ! Biker !
GANIX - Xo ! Nik asmatuko, behingotz, bikerko denbora : Andere hunen eskuan bai da. Zuk mane, andrea : Iduzki edo galerna. (Atetik) Hurbil zak karroza pullit ori, Koxemiel ! Zoazi pulliki andrea. Z Zaldia ere izerditen dauzute ! Odolekoa bai da. Zaldiaen dirdirak salutzen omen du etxearen inoarra ! Ze zaldia ! Agur ! Agur ! Nehi du, larrik, etorri berritz, andrea ! Arrimatuko gero !! (Zaldi xilintzak entzun bitez, karroza urrutuzten delarik.)
ANTTES - Hasi aiz hi ere, denbora ezahagutzen ?
GANIX - Ez beti, ez. Hala... bakizu... tarteke
MUTTIKO - (Bamatik) Heldu zeizte ? Heu, asia bai da dantzan !! Hunen begiak
GANIX - Goazen, goazen. Orai izenen dugu pesta, soka lasaitzeen ! (Eta sar bitez ezkeratzeen)

Vj^{garr} Agerraldia

Arantxa eta Piarres.

PIARRES - Joan da. Zato, zato. Zeren beldur zare ?
Biziako emodioak behar du dolore

- Gure baitan ba litz dena bozkario,
Ez litake gurea egiazko amodioa.
- ARANTZA - Amari ez dut Pierres, ta huc geldurik,
Iduri zeut munduan negola bakerrik,
Ez haitu bai dut zer den haur ama-gabea,
Ez diot kenduko nik amari semea.
- PIERRES - Erren nahi duzu, berez, gure amodio
Ez dela pahaga behar sobera kario
- ARANTZA - Zuegatik ? Deusetako beldurik ez nuke
Bizitza emateko gertu ninduzute.
Baina behezu, Pierres : zuri gaizkiegin ?
Hori ez. Zuk galdetuz ere, hori ezin.
- PIARRES - Eta gaizki egite ez ba dut merezi,
Zergatik nahi neuzu zuegatik berezi ?
Ez Arantza, behezu : Larunbat goizean
Argi-astearekin hemen naiz stean
Barroan bidez bide kantari loturik...
- ARANTZA - Sineu nehezu, Pierres... ez dut soinekorik.
PIARRES - Aitzeki one duzu orai asmatu !
ARANTZA - Aspeldik, egia dut, lehen ixildua...
GANIX - Ago geldi behorra !!
MUTTIKO - Leke-zu !
GANIX - Ken - adi !!
GANIX - Nik soka lekatzean, hik zangoa atxiki !!!
ARANTZA - Honegatik beldur naiz
PIARRES - Zer sri ?
ARANTZA - Terretzen
GANIX - Her zazu muturretik, ezpaita gelditzen !
PIARRES - Bena !
GANIX - Ama !
ARANTZA - Jesus !
MUTTIKO - Zatoate bernerat
Behorraren azpitik gizone eltxatzerat !
(Muttiko eta Pierres sartuko dire zalu.)

VIII^{garren} - Agerraldia

- Italiaren* / Arantza, Pierres, Ganix, Anttes eta Muttiko. Gero Pello
(eta Muttu. Ganix arrestateka sartuko, Pierres-ek lagundurik. Ondotik Anttes eta Muttiko.
- MUTTIKO - Hortxet du ! Zangoa du ! Ta ze ostikoa !!
PIARRES - (Arantxari) Hurbil zu kadira hori...
GANIX - (Jarririk) Milesker, gaixoa
ARANTZA - Nun duzu min ?
GANIX - Mina nik ? Aspeldi shantzia
Nitez etzabatela egon, haurra, penatia
Zango bat labur nuen, bertzea luzia
Orai biek hartuko elgarren eitia
- MUTTIKO - Ni gaki naiz etxerat. Zenbat du balio ?
Erren bezala naski ?
GANIX - Ta ze ba ?
MUTTIKO - (Panturik) Adio !
Orai joanen da aixe, bidetari segi
Umea etxean bai du, harengat nahi ! (Gaki da)
- PIARRES - Ekarriko deutzut nik, zalu midikua
GANIX - Lidikua ? Zerteko ? Her zazu zangoa,
Ta nik tira erranik, zuk tira gustian,
Sartuko dut hezurra nik bare tokian
- ARANTZA - Baina Ganix...
GANIX - Ze-uzu ? Zertez zare beldur ?
Egun bat goiti beheiti, ez neuzu hoin xuhur.
- ARANTZA - Ez haitu, Ganix, minez zegozela...
GANIX - Ba ! Gorputzeko minak ez nauka minbera,
Pierres ! Zoazi zalu eta Pello ekar
Ezur tzer hau behar daut harek xuxen ezar
Ta Muttu-kin bidean kautsitzen ba zera
Esan ! Heldu dadile indar egitera ! (Pierres gaki)
Zuk nausi, berozazu labean arnoa
Ta ekatzu erakitan. Nun da olio ?

- 20 -
- ANTTES - Noriz izen ehalke dugu bake ta deskentzu ?
Ezur zahar batentzet hoinbertze espantu ! (Bados)
- GANIX - Hurbil zeite, Arentxe. Har zazu : huna hemen
Hau irabazie dut behorra ferratzen
- ARANTZA - Zer da ?
GANIX - Ososetako soinekos.
ARANTZA - Ta hantetik galdu duzu lanean zangoa (kanpoan ihurtzuriak)
ANTTES - Ihurtzuri ta ortantzaz kanpoan oiuke !
Lanho hoek zerutik ari zaizkit deika !
Non da nere turruts ? Erran ! Zer zeite ! Lo ?
- (Leihotik)
ARANTZA - Egon trankil, Ahoiak ! Beha ! Hemen nago !
- Sobera dut hau, Ganix. Aita-n erogoa
Ets zure zauris bai naute lur-joe.
Orain geldue dizut esperantza ere,
Mixeriek betikotz egin geitu bere.
- GANIX - Zeude izilik, kaxkarin ! Orain ? Orain hola ?
Zoriona, dei ta dei, stean degola ?
- ARANTZA - Zoriona dei ta dei ?
GANIX - Bai, zoriona bai !
ARANTZA - Nun ?
GANIX - Hortxet, zuri begira stean sartu nahi
Badut uste heldu den neregenat ere
Ez bai nauzu hoin urus keusitu beinere
Aski. Arnoa dut dut ? Etsa olioa ?
Larruskatu zaidazu azkarki zangoa
Hole bai, halo, hola. Olio beroz
Ezur hoek pulliki arrimatzen doaz.
Orain, tira eginik, sartu beherko da
Ezur hautsi zahar hau lehen zuen xokora.
- PIARRRES - Hemen ditut bi gizon : Pello eta Muttu (Sar bitez)
GANIX - Hobe hola. Zuk, nausi, besapetik hartu.
Pello ! Hik atxik nezak azkarki zangotik
Tiratzee, ezurra sartuko bai, dut nik
Muttu ! Hurbildu edi arno bekoarekin
Ta kaske entzutean, itzuli zak erin.
Zu Arantza ! Joan zeite Orain sukaldera
Gu gizonak, bakarrik, nahikoa bai gara.
- ARANTZA - Beina Ganix..
GANIX - Joateko erran dut etsa, joan !
Entzuteki gebe ere, badugu askilan
Hi Muttu ! Norat oa nes karen ondotik ?
Arentxe-k ez dik behar hira laguntzarik
Orain bedik laguna, horrek, gisakoa :
Gazte, azkar ederre. Ez gure eitekoa.
Tira ! Joan zeizte biak besotik harturik,
Holskoetan, hobe zaharrek bakarrik
- PIARRRES - Beina Ganix..
GANIX - Joiteko ! Ez al duzute entzun ?
Gaztea hobekia da mixeritik urrun (gaki dire)
Bezaizte ?
- PELLO - Ez, ez ! Egon ! Asi baino lehen
Behar bai ditu pello-k bi hitz erran hemen ;
(Ikusleri) - Zer ari zaizte zuek hola guri beha ?
Zuentzat gezurretan ari ez bai gara.
Zer uste ? Teatron ari gerale gu ?
Badugu guk, gurekin nahikoa teatru.
Gizonak gaituzute, ez teatraleri.
Zuek bezala dugu : arima ta aragi.
Bizi-bizirik gaude... Nehiz ta laster hilgo,
Agin egun batez berritiz pizteko.
Artean, jaun andreak, ez gaitzazute ahantzi,
Ganix arotz-mutilla gogoan atxiki:
Lorroia izenagatik bego gure jabe,
Jakin bai du ematen deusik hartu gebe
Bezaizte ? Bai ala ez ! Kasu !
- GANIX - Bai ! Bagare !
Nik tira erraiten, tira beldur-gabe !
Bat... ! Bi... ! Iru... ! Tira !!

PELLO - Ez ! Beha bai dagozi !
Errespetu getik, etxi oiel hori...

AKABO

1116

Pan-pin
2.500 de (lin) - 1800 panga = 100 fr.

2 solutions : 1 page de Pan-pin
ou lin. Pour Pan-pin

Conditions manducelle jusqu'à présent
à St Sébastien - Comité de l'Etat - E. Basquin

4 panga : A. 0.8 / 6.475 panga panga pin Elmangin
4 panga : 4.013 / 6.477 panga panga de à panga.
(1 panga de 200.000 fr)

deux problèmes : résolution
diffusion

Respect on au Nord
par Diminuer
à 500000
à 1000000
à 1500000
à 2000000
à 2500000
à 3000000
à 3500000
à 4000000
à 4500000
à 5000000
à 5500000
à 6000000
à 6500000
à 7000000
à 7500000
à 8000000
à 8500000
à 9000000
à 9500000
à 10000000

Michel T. G. van